download unter www.biologiezentrum.at

ZUR FAUNA CACHARS.

von

Dr. Julius von Madarász.

Das ungarische National-Museum erwarb im Jahre 1883 folgende sieben Vogelarten, welche durch J. Inglis Esqu. in der Provinz Cachar (Reich Birma, Hinter-Indien), gesammelt worden sind:

1. Pellorneum intermedium Sharpe.

(Sharpe, Catalogue of the Birds in the Brit. Mus. 1883. VII. p. 519. pl. XIII. fig. 1.)

«♀. Dilkoosha, Cachar, den 28. October 1878. J. Inglis coll.»

Vom selben Fundorte und Sammler, nach welchen Sharpe seine typischen Exemplare beschrieb, nur dass diese im Sommer (Mai und Juni), mein Exemplar hingegen im Herbst erlegt worden ist.

Beschreibung: Oberkopf und Hinterhaupt rostroth, die Spitze der Federn am Vorderkopf schwärzlich, Rücken, Rumpf und obere Schwanzdeckfedern gelblich olivenbraun; die Schwungfedern erster Ordnung braun, die äussere Fahne licht, weisslich braun; die Schwungfedern zweiter Ordnung und Schwanzfedern olivenbraun; die Deckfedern der Schwingen wie der Rücken, deren Ende etwas lichter gesäumt ist. Die Spitzen der Schwanzfedern gelblichweis. Die Schäfte der Schwung- und Schwanzfedern sind oben rothbraun, unten gelb. Die dunkelbraunen Federn des Hinterhalses sind lang, weiss gesäumt; die Ohrdeckfedern rostroth.

Die Kehle und Gurgel rein weiss, die Brust und der ganze Unterleib weisslich gelb; die Mitte der Federn der Oberbrust und die Seiten des Unterleibes länglich lanzettenförmig braun. Die innere Fahne der unteren Schwanzdecken weiss, die äussere braun, nur an der Spitze weiss. Schnabel und Füsse (im Balg) licht hornfarbig.

Tot. Länge: 18 c/m; Flügel: 7 c/m; Schwancz: 7.5 c/m; Schnabel: 1.7 c/m; Tarsus: 2.7 c/m.

download unter www.biologiezentrum.at

2. Mixornis rubricapilla Tick. (Taf. I. Fig. 1.)

(*Motacilla rubricapilla*, Tick. Journ. As. Soc. Bengal, 1833. p. 576. — *Mixornis ruficeps*, Hodgs. Zool. Misc. 1844. p. 83. — *Mixornis chloris*, Bonap. Consp. Av. I. p. 217.)

«♂. Dilkoosha, Cahar; den 4. Mai 1878. J. Inglis coll.»

Oberkopf licht rostroth, der Streif vom Nasenloch über dem Aug schwefelgelb; Hinterhaupt, Oberrücken *braunlich olivengrün*, gegen den Steiss zu immer braunlicher, die Schwingen, deren äussere Fahne, ihre Deckfedern, sowie die Schwanzfedern sind gelblich rostbraun. Die unteren Flügeldecken schwefelgelb, Kehle, Gurgel und Mitte der Brust ebenfalls schwefelgelb, an der Kehle und Gurgel mit feinen schwarzen Schaftstrichelchen. Halsseiten, Seite des Unterleibes und untere Schwanzdeckfedern gelblich olivengrün. Schnabel bräunlich hornfarbig, an der Spitze etwas lichter; Füsse sind graulich hornfarbig.

Tot. Länge: 12 c/m; Flügel: 5.5 c/m; Schwanz: 5 c/m; Schnabel: 1.5 c/m; Tarsus: 1.8 c/m.

3. Stachyris nigriceps Hodgs.

(Hodgs. Icon. ined. in Brit. Mus. App. pl. 87.)

«♂ Dilkoosha, Cachar, den 15. Mai 1879. J. Inglis coll.»

Oberkopf *dunkelbraun*, die einzelnen Federn desselben seitlich weiss, was dem Kopf ein gestricheltes Ansehen verleiht. Rücken, Flügelfedern und Schwanz olivenbraun; die äusseren Säume der Schwingen licht rostbraun; die Backen schmutzig weiss; Ohrdeckfedern rostroth; die Brust und der Bauch sind licht weisslichbraun, seitlich dunkler.

Tot. Länge: 13 c/m; Flügel: 6 c/m; Schwanz: 5.5 c/m; Schnabel: 1.5 c/m; Tarsus: 1.9 c/m.

4. Siphia cachariensis. (Taf. I. Fig. 2.)

«♀. Dilkoosha, Cachar, den 13. Januar 1879. J. Inglis coll.»

Oberleib braun, welche Farbe ganz der unseren gewöhnlichen Nachtigallen (Erythacus luscinia L.) gleicht. Der Kopf und Hals etwas dunkler und ins graulich olivenfarbe ziehend. *Der Schwanz ist einfär-*

download unter www.biologiezentrum.at

N. d. Nat. f. Schubert

Hofkunstanst. J. Patakı Budapest

1. Mixornis rubricapilla Tick. 2. Siphia cachariensis. 3. Dicaeum spec.?

download unter www.biologiezentrum.at

big rostroth, ganz die ähnliche Farbe, wie bei der Nachtigall. Die Kehle ist weisslich rostfarbig, die Brust hingegen lebhaft rostgelb. Der Bauch braunlich olivengelb, in der Mitte, wie auch die untern Schwanzdeckfedern weisslich, *die unteren Flügeldecken sind lebhaft rostgelb.*

Tot. Läoge: 14.5 c/m; Flügel: 6.6 c/m; Schwanz: 6.2 c/m; Schnabel: 1.2 c/m; Tarsus: 1.7 c/m.

Herr August von Pelzeln, welcher auf meine Bitte die Güte hatte, dieses Exemplar ebenfalls zu untersuchen, bezeichnete es als *Cyornis olivacea Hume;* trotzdem aber unser National-Museum diese letztere Art nicht besitzt — so dass ich keinen Vergleich anstellen konnte — stiegen in mir doch Zweifel auf, ob dieses Exemplar mit dem von Borneo und Java identisch ist, da die Beschreibung nicht im geringsten darauf passt, somit bezeichnete ich dieses mit dem Namen *Siphia cachariensis.*

Die Beschreibung von *Siphia olivacea Hume* ♀ weicht unter anderm in Folgendem ab: So z. B. sagt *Sharpe* («Catalogue Birds in Brit. Mus.» 1879. IV. p. 458.) «tail dull brown, externally pale rufous», bei meinem Exemplar ist der Schwanz einfärbig rostroth; weiter: «under wing-coverts and axillaries white», ich hingegen sehe eine bestimmte rostgelbe Farbe.

5. Oreicola ferrea Hodgs ? juv.

«♂. Dilkoosha, Cachar, den 5. November 1878. J. Inglis coll.»

Oben rostroth; die einzelnen Federn sind schwarz, nur die Enden derselben rostroth, zwischen der schwarzen und rothen Farbe ist eine aschgraue, wodurch das Schwarze lanzettenartig zugespitzt ist. Die einzelnen Federn des Halses sind seitlich orangegelblich. Die obern Schwanzdecken sind aschgrau mit rostgelben Endspitzen. Die Steuerfedern schwarz mit braunlichweissen Spitzen; die äusseren Schwanzfedern sind an der äusseren und inneren Seite breit schmutzigweiss gesäumt. Der Superciliar-Streif ist braunlichweiss. Die Gurgel und Kehle weiss, Brust und Unterleib, sowie die unteren Schwanzdecken sind rostbraunlich. Vom Mundwinkel bis zum Auge, unter demselben und die Ohrdeckfedern sind dunkelbraun. Die Schwingen braun, rostroth gesäumt, die Deckfedern braun, die Spitzen der grösseren rostgelb, die kleinen Deckfedern sind grau gesäumt.

Tot. Länge: 14.5 c/m; Flügel: 6.8 c/m; Schwanz: 6.5 c/m; Tarsus: 2 c/m.

download unter www.biologiezentrum.at

6. Dicæum (Prionochilus) spec? (Taf. I. Fig. 3.)

«♂. Dickeha, Cachar, den 19. Juli 1878. J. Inglis coll.»

Oben olivengrün, Flügel und Schwanz dunkelbraun, die Deckfedern und die äusseren Säume der Schwung- und Schwanzfedern ebenfalls olivengrün. Die Spitzen der drei äusseren Schwanzfedern an der Innenfahne weissgetupft. Die unteren Flügeldecken weiss. Unterleib schmutzig weiss, an der Brust mit grauen Längsstreifen.

Tot. Länge: 9.3 c/m; Flügel 6.2 c/m; Schwanz 3.6 c/m; Schnabel: 0.9 c/m; Tarsus: 1.3 c/m.

7. Sasia ochracea Hodgs.

(Hodgson, Journ. as. Soc. Bengal, 1836. V. 778.)

«♀. Dilkoosha, Cachar, den 18. Mai 1878. J. Inglis coll.»

Das breite Stirnband, Hinterhaupt, Rumpf und der ganze Unterleib rostgelb, Oberkopf, Schulterfedern, Flügeldecken und die äusseren Säume der Schwingen olivengrün. Der längliche Fleck hinter dem Auge ist gelblichweiss. Die Ohrdeckfedern rostbraun; die Schwanzfedern sind schwarz.

Tot. Länge: 9 c/m; Flügel: 5.5 c/m; Schwanz: 2.6 c/m; Schnabel: 1.5 c/m; Tarsus: 1.3 c/m.

A MILVUS REGALIS TOJÁSAIRÓL.

Lovassy Sándor tanártól Nagy-Őczén.

(II. tábla.)

Több mint tíz éve, hogy a magyarországi ragadozó madarak szakszerü tanulmányozásával foglalkozom s ezen idő alatt kiválóan azok

download unter www.biologiezentrum.at

biológiai és fészkelési viszonyainak megfigyelését tartottam szemeim előtt.*

Ragadozó madaraink között a Milvus regalis az, melynek fészkelési módját s tojásait a legbehatóbban volt alkalmam megfigyelhetni s tanulmányozni.**

Specialis tanulmányom egyik czélját képezte annak a kimutatása, hogy léteznek-e a Milvus regalis, Milvus ater és Buteo vulgaris fajok tojásai között legalább csak némileg is biztos megkülönböztető karakterek. Ez irányú tanulmányok tevésére egyfelől a rendelkezésemre álló bő anyag, másfelől s különösen az ide vonatkozó és általam többszörösen áttanulmányozott irodalmi adatok ösztönöztek, mint a melyekben felhozott s a nevezett három faj tojásaira vonatkozó különbségek s azok jegyei sehogy sem kielégitők. Valahányszor ujabb adatról olvastam, nyomban neki ültem, összehasonlitottam gyüjteményem saját szedésű — tehát biztos — példányaival; az eredmény mindenkor ugyanaz volt, t. i. hogy az adott ismertető jegy minél kevesebb példányra illett. Az emlitett három faj tojásai között biztos megkülönböztető jegyek tehát eddig sehol sem lettek kimutatva, sajnos, hogy tanulmányom sem vezetett jobb eredményre, sőt ennek alapján kinyilvánitom, hogy még az eddig felhozott különbségeknek is alig van némi értéke; bármelyik adott ismertető jegy alá csak nagy nehezen lehet ugyanazon faj tojásaiból több példányt beszoritani.

Tulajdonképen nem az a tárgyam, hogy a nevezett három faj tojásai közötti különbségekről beszéljek, hanem hogy a Milvus regalis tojásainak — kutatásaim alapján — leirását adjam, de épen ezen leirás következménye leend fenti állitásomnak, t. i. annak a kimutatása is, hogy e három faj tojásai között semmi biztos megkülönböztető karakter sem létezik, vagy legalább eddig ilyeneket nem ismerünk.

Értekezésem bővebb érzékitése tekintetéből az általam sajátkezűleg gyüjtött Milvus regalis-tojásokból a legkülönbözőbbeket s közöttük oly

* Ragadozó madaraink nagyobb részének fészkelési módjáról pár év előtt átnézetes ismertetést nyujtottam a Természettudományi Közlönyben, és pedig «*A magyarországi sólyomfélék fészkelési módjáról*» VIII. kötet, 1876. p. 103—116. — «*A magyarországi keselyűk fészkeléséről*» u. ott, pag. 437—439.

** Vizsgálataim első eredményeit a következő czikkekben tettem közzé: «*A kánya és ölyv költési viszonyai*» («Természettudományi Közlöny» VII. k. 1875. pag. 111—114); «*A kánya és ölyv tojásairól*» («Természet» VII. évf. 1875. p. 29—34).

download unter www.biologiezentrum.at

tulajdonságokkal felruházottakat, melyek az eddigi irodalomban épen a Milvus ater s Buteo vulgaris tojásainak tulajdonai gyanánt lettek bemutatva, lefestve és adom (II. tábla).

A Magyarországban fészkelő ragadozó madarak között a Milvus regalis tojásaival — a determinálást meghiúsitó — hasonlatosságot csak a fent nevezett Milvus aternél és Buteo vulgarisnál találunk. Rendes téli madarunk, az Archibuteo lagopus, épen ily tojásokkal bir, de ez hazánkban nem fészkel. Ritka vendégünk, a Buteo ferox (Gm.), szintén hasonló tojásokat rak, de ez délkeleti alak lévén, magyarországi tojásaival alig találkozhatunk. A Buteo desertorum (Daud.) csak klimatikus válfaja a Buteo vulgarisnak, mert a kettő között biztos faji megkülönböztető jegy nem létezik. A Milvus aegyptius (Gm.), hasonló okból, csak déli alakja, legfölebb klimatikus válfaja a Milvus aternek.

A *Milvus regalis* hazánkban rendszerint csak a síkságokon fészkel, hol helyenként igen közönséges. Alföldünk azon kisebb «kerek erdeiben», melyek 80—100—120 éves tölgyfák által alkottatnak s nagy kiterjedésű legelők és szabad térségek között oázis-módra terülnek el, csapatosan fészkel: azaz ily kisebb erdőkben, ugyanazon időben, 20—30 pár is költ. Igy például a Debreczentől délfelé mintegy $^5/_4$ órányira fekvő s 1873-ban alig $^1/_4$ □mértföldnyi kiterjedésű «Pacz»-erdőben a jelzett év tavaszán négy-ötszöri kirándulás alatt, csak a könnyen hozzáférhető fészkekből, 39 darab tojását gyüjtöttem. Az ily együtt fészkelés azonban sehogy sem viseli magán a fészektelepek bélyegét, mert a fészkek az ily erdőcskékben meglehetősen egyenletesen vannak szétoszolva; az egyes fészkek között legalább 150—200 lépés távolságot mértem.

Leggyakoribbnak találtam Hajdú- és Szabolcs megyékben; Bács-Bodrog éjszaknyugati vidékein is elég közönséges, hol a dunaparti erdőségekben találtam fészkelve, e megye délkeleti vidékein, Tittelnél, Pelzeln figyelte meg; Pest megye délnyugati szögletében épen olyan előfordulása van, mint Bács-Bodrog éjszaknyugati részein, Halas vidékéről Lakatos K. gyakorinak emliti, Budapest környekéről pedig Frivaldszky János sorolja fel: Torontál- és Temes megyékben szintén közönséges, különösen az alibunári homokterületen (Kuhn); Jász-Nagy-Kún-Szolnok megyében sem ritka, ellenben Békésben már jóval gyérebb, Csongrád megyében pedig épen ritka (Lakatos). Az egész Közép-Duna mentéről Rudolf koronaherczeg, Homeyer és Brehm emlitik, azon megjegyzéssel, hogy itt e faj sokkal ritkább a Milvus aternél. A dunántúli dombvidéken

download unter www.biologiezentrum.at

való elterjedéséről kevesebb adat van feljegyezve, nekem úgy látszik, hogy itt e faj már ritkább; LAKATOS K. Zala, Somogy és Vas megyékben igen ritkának mondja. Az erdély részeken, a hol fészkel is (gr. LÁZÁR), többen figyelték meg; így a Mezőségen s a Biharhegységben HERMAN O., a Székásvölgyön s a Sztrigy vize mellett CSATÓ J.; STETTER úgy tünteti fel, mint a hegyvidékek lakóját. A Felvidéken a legkevésbé gyakori; Gömör megyében, a Felvidék közepén, én hét év alatt egyetlen példányt sem láttam; már a szomszéd Zólyomban észleltetett (Grineus és Rokosz); Nyitra megye déli vidékeiről NAGY JÓZSEF említi; Abaúj-Torna megyében (Kassa kőrül) JEITTELES szerint nem ritka; KOCYAN szerint Árva megyében a folyó mentén előfordul, sőt itt fészkelt is. — Általában hazánk hegyvidékeit leginkább csak a vonulás ideje alatt keresi fel.

A Milvus regalis hazánkban april közepétől május közepéig terjedő időközben rakja le tojásait, melyeken a nőstény 20—22 napig ül. Hímet én nem találtam a tojásokon ülve, de nem lehetetlen, hogy felváltja a nőstényt.*

Tojásainak száma évenként kettő és négy között változik s tapasztalásom szerint leggyakrabban — tíz eset közül kilenczszer — három található; négy igen ritka, ennyit én csak egyszer találtam.

A mi a tojások alakját illeti, ez rendes ovalis; a gömbded idom (6. ábra) e fajnál ritkább. A 8. ábra egy igen megnyúlt abnormis idomú példányt tüntet elő, a mi valóban unicumszerű; ezt én a debreczeni Pacz-erdőben, mint a fészekalj első tojását találtam s jelenleg a Magyar Nemzeti Muzeum birtokában van.

A tojáshéj felülete a rokon fajokéhoz képest aránylag érdes, a rajta levő porusok szabályszerint kerekdedek, de gyakran szabálytalan idomúak, szögletesek, mi a héj érdességének, mintegy darabosságának kifolyása. A héj felülete fénytelen.

A tojások nagysága, normalis példányoknál, a hossztengely irányában 5·4 és 6 $^{c}/_{m}$ között változik, míg a haránttengely mentében, vagyis a tojás középrészén mérve, 4·4—4·6 $^{c}/_{m}$.

A héj színezetében megkülönböztetjük az alapszínt s a rajta levő rajzolatot.

Az alapszín háromféle lehet, t. i. mészfehér s végül zöldes-fehér. Leggyakrabban mészfehéret találunk; a szennyes sárgásfehér, mely a

* A Buteo vulgarisnál már hímet is lőttem le a tojásokról.

download unter www.biologiezentrum.at

héj-felületét egyenletesen borító halvány sárgás felhőzet-rajzok kifolyás szintén elég gyakori. A két alapszín között mindenféle átmenetek is vannak s szintén gyakoriak. A zöldes-fehér alapszín, vagy helyesebben, fehér alapszín zöldes tünettel, ritkábban észlelhető s leginkább friss, azaz még költetlen példányoknál találhatjuk. E zöldes árnyalat a már költött tojásokról a költés tartama alatt mindinkább eltűnik s sárgásba megy át; hasonlóan a gyüjtemények példányairól és e zöldesség pár év alatt eltűnik s a héj fehér marad. Az 1. 2. és 4. számú ábrák mészfehér alapszínnel birnak, a 3., 5., 7. és 8. számúak különféle fokú sárgás alapszint mutatnak, a 6. számú pedig zöldes-fehéret tüntet elő.

Az alapszínen található rajzolatok sokfélesége igen nagy. Ennek illustrálására szolgálhat a mellékelt tábla is, melyre az általam gyüjtött példányokból a legkülönfélébb rajzolatúakat válogattam ki.

A rajzolat a következő szineket mutatja: sötét és világos gesztenyebarna, rozsdavörös (helyesebben rozsdabarna), sötétebb és világosabb sárgásbarna s végül halavány violaszürke. A gesztenyebarna és rozsdaszínű rajzolatok a tojáshéjon felületileg vannak lerakodva s mintegy a legkülső réteget képezik; ennek következtében ezek lemoshatók, megnedvesített újjal ledörzsölhetők s e kisérlet után csak halavány sárgásbarna foltot hagynak hátra. A több éves példányokon a foltok igen beszáradnak, ilyeneken a nevezett tulajdonság nem észlelhető. A szürkés-violaszínű foltok mélyen fekszenek, a mészhéj tömegébe vannak beágyazva s mészbevonat által takartatnak. Innen ered sajátlagos színük s abbeli tulajdonságok, hogy a héjról — annak megsértése nélkül — sem lemoshatók sem ledörzsölhetők. E foltok héjfoltoknak (Schalenflecke) neveztetnek.

A mi a rajzolat idomát illeti, ez folt-, pont- (petty-) és vonalképű lehet. Általában bizonyos példányon a rajzolat vagy foltidomú (2., 5. és 6. ábra), vagy vonalképü (1. és 3. ábra), a szerint, a mint rajta túlnyomóan foltok vagy pedig vonalkák lépnek fel. A legtöbb példány foltidomú rajzolatot visel, ilyeneken a vonalkák rendszerint hiányoznak; ellenben vonalkákból álló rajzolattal ellátott példányok ritkábbak s ezeken viszont nagyobb foltok nincsenek; a pontok (pettyek) mind a foltos, mind a vonalkázott példányokon előfordulnak. A violaszürke héjfoltok nem minden példányon láthatók, de ha jelen vannak, akkor rendszerint hosszú-széles nagyobb foltok alakjában jelentkeznek. A nagyobb foltok rendesen élénk rozsdaszinűek, gesztenyebarna középponttal, mig a

download unter www.biologiezentrum.at

vonalkák szinében a sárgásbarna az uralkodó. Akár a foltos, akár a vonalkázott példányokon a rajzolat vagy az egész felületen egyenlő eloszlást mutat (1. ábra), vagy egyenetlenül van szétosztva; ez utóbbi esetben a tojás hegyes vagy tompa végén mutat csoportosulást (2. és 3. ábra). A 6. ábrán látható nagy foltok a héj középrészén s a tojásnak csak egyik oldalán csoportosultak, mig tulsó oldala csak kisebb foltokat visel. Sajátságos a 4. ábra rajzolata. Ezen, több folt és petty között, egy harántúl futó keskeny görbe sáv húzódik; e sáv a tojásnak szintén csak egyik oldalára terjed ki. Az egyenetlenül eloszlott rajzolat a legtöbb esetben a tojás hegyes vége körül van csoportosulva, a tompa végen ez már ritkább, a tojás középrészén pedig igen ritka. A 2. ábra a leggyakoribb rajzolatot mutatja. Van gyüjteményemben egy példány, melynek rajzolata a tompa végen egy nagy rozsdavörös foltba van concentrálva, mig a héj egyébb részein csak itt-ott van egy kevés petty. Az élénk szinű rajzolat soha sem lép fel oly nagy számmal, hogy az alapszint egészen eltakarná. Vannak példányok, melyek rajzolata elmosódott s az ilyenek szennyes sárgásbarna szint mntatnak. Ilyet én kettőt gyüjtöttem; mindkettő képét a táblán találjuk (7. és 8. ábra). A 8. számú, mint első tojás egyedül volt a fészekben, a 7. számú pedig harmadmagával s ennél az a nevezetes, hogy a többi két tojás tiszta fehér alapon szépen körvonalozott rajzokat viselt. Abnormis esetben tiszta fehér tojása is előfordúl, de én ilyet nem találtam; ha jól emlékezem, a Magyar Nemzeti Muzeum gyüjteményében van ezen abnormitásból.

A tojáshéj belső felülete intensiv zöld, mit legközönségesebben úgy tudhatunk meg, ha a kifuvott tojást a világosság felé tartjuk s egyik lyukon benézünk.

Ennyit a Milvus regalis tojásairól s most vessünk még nehány pillantást a Milvus ater és Buteo vulgaris tojasaival való hasonlatosságaira s az irodalomban felhozott megkülönböztető jegyekre.*

* Altum, Die Eier von Buteo vulgaris (Journal f. Ornith. 1863. XI., p. 339, 435; 1864. XII., p. 23, 435).

— Die spiralige Anlage in der Zeichnung vieler Vogeleier (Journ. f. Ornith. 1864. XII., p. 103).

Blasius, R., Ueber die Bildung, Structur und systematische Bedeutung der Eischale der Vögel (Zeitschr. f. wiss. Zool. 1867. XVIII., p. 480. Taf. 29, 30).

Gloger, Ueber die Farben der Eier der Vögel (Verhandl. der Ges. Naturf. Freunde zu Berlin, 1829. I., p. 332).

download unter www.biologiezentrum.at

A tojás idoma mind a három fajnál ovalis, a Buteo vulgaris- s a Milvus regalisnál gyakran kiszélesedett (hasasodott); a Milvus ater tojásai állandóbban hosszúkás-oválisak, míg a gömbded idom legjobban a Buteo vulgarisnál lép fel, de itt is ritkán. Tehát az alak nem képez megkülönböztető jegyet. Azon állitás, hogy a Milvus regalis tojásai aránylag a leghegyesebbek, nem bír érvénynyel.

A tojáshéj felületére nézve már észlelhető némi különbség, a mi a héj szerkezetének következménye. Ugyanis a Buteo vulgaris tojásának héja simább, finomabb szerkezetű, porusai köridomúak s nagyok; általában egész structurája a sasok tojásaira emlékeztet. A két Milvusnál a héj érdesebb, durvább szerkezetű, kézi nagyitóval rajta gödröcskék s kiálló csomók különböztethetők meg: e darabosság következtében a porusok idoma gyakran szögletes. A két Milvus tojásai között e tekintetben nincs különbség. Azonban a héjnak most vázolt eltérései sem szolgálhatnak alapúl a faji meghatározásnál, egyfelől azért, mert az ugyanazon fészekaljban található tojások héja sem egyenlő szerkezetű, az először lerakott a legérdesebb héjjal bír, míg a legutolsó a legsimább; továbbá másfelől azért, mert a kérdéses fajok tojáshéjának szerkezetére nézve egymás között határ nem vonható.

Mindháromi faj tojása egyenlő nagyságú, jóllehet általában a Milvus ateré mégis a legkisebb; de minthogy ily kisebb tojások a többi kettőnél, különösen a Milvus regalisnál is előfordulnak, a megkülönböztetésre nézve a nagyság sem nyujt semmi alapot.

Hogy a héj alapszíne sem szolgálhat megkülönböztetésül, már a Milvus regalis tojásainál leírt háromféle alapszínből következtethető. Különben a tojáshéj alapszínére nézve a következő eredményünk van: a tiszta mészfehér a Milvus regalisnál a leggyakoribb s e fajra jellemző, de a Milvus aternél is gyakori sőt a Buteo vulgarisnál is előfordúl.

König-Warthausen, Ueber die zur Unterscheidung der Vogeleier dienenden Merkmale (Würtemb. naturwiss. Jahreshefte 1876).

Landois, Die Eierschalen der Vögel in histologischer und genetischer Beziehung (Zeitschr. f. wiss. Zool. 1865. XV., p. 25).

Liebermann, Ueber die Färbung der Vogeleischalen (Berichte d. deutschen chem. Gesellsch. 1878. XI., p. 606).

Nathusius, Die Structur des Vogeleies und deren Beziehung zur Systematik (Journ. f. Ornith. 1871. XIX., p. 241—260).

Pessler, Bemerkenswerthes in Bezug auf die Färbung der Raubvögel-Eier (Journ. f. Ornith. 1855. III., p. 209).

download unter www.biologiezentrum.at

A szennyes sárgás alapszín a Buteo vulgarisnál a leggyakoribb, ezt charakterizálja, de ilyen a két Milvusnál is található. A zöldes-fehér alapszín a Milvus aterre vehető jellemzőül, minthogy ennél gyakori, de előfordúl a regalisnál is. Az irodalomban számos helyen állíttatik, hogy ily alapszín a Buteo vulgarisnál is találkozik, én azonban ilyen tojását nem láttam.

A rajzolat színeit illetve, jóllehet mind a violaszürke héjfoltok, mind pedig a gesztenyebarna, rozsdaszínű és sárgásbarna foltok a három faj tojasain egyaránt föllelhetők, mégis a nagyobb foltok a Milvus fajoknál rozsdavörösek, a Buteonál gesztenyebarnák.

A három faj tojásai között a Buteoé a leggazdagabb rajzolatú, ezeken csaknem mindig nagy számú s terjedelmes foltok- és pettyekből álló folt-rajzolat van. A két Milvusnál a rajzolat rendszerint szegényesebb, különösen az itt nem ritkán előforduló vonalka-rajzolatú példányoknál; ez utóbbi a két Milvus tojásait jellemzi, ilyen a Buteonál a legritkább jelenségek közé tartozik. Altum azon állítását, hogy a Buteo vulgaris tojásain a foltok általában spiralis elhelyezést, illetve irányt mutatnak, továbbá hogy a foltok balfelé elmosódottak s ellenkezőleg, hogy a Milvus-fajoknál a rajzolat a tojás hossztengelyével párhuzamos irányú: én csak egy-két esetben láttam bebizonyítva, mig a legtöbb példány rajzolata — tekintet nélkül a faj minőségére — a tojás hossztengelyével halad párhuzamosan. Megkülönböztetési jegyül tehát ez sem vehető.

A tojáshéj belső felszíne mind a három fajnál egyenlő élénk fűzöld lévén, a megkülönböztethetés e tekintetben is elesik.

Az itt előadottak egy adatot képeznek annak a kimutatásához, hogy a Milvus regalis, Milvus ater és Buteo vulgaris tojásai között megkülönböztetési jegyek nem ismeretesek s így ezeket a gyüjteményekben biztossággal nem determinálhatjuk.

A tábla magyarázata:

Az ide vonatkozó táblán lefestett 8 darab Milvus regalis-tojást sajátkezüleg gyüjtöttem s ide úgy válogattam össze, hogy az alakra, az alapszínre, a rajzolat színére, alakjára, eloszlására s elhelyezkedésére nézve a legkülönbözőbbek legyenek feltüntetve. Az 1. és 2. számúak magán-gyüjteményemben, a 3.—8. számúak a Magyar Nemzeti Muzeum tojásgyüjteményében találhatók.

Az 1. ábra egy a Milvus regalis tojásait jellemző vonalka-rajzolattal

download unter www.biologiezentrum.at

s mészfehér alapszínnel ellátott példányt mutat. Ez egyike e faj legjellemzőbb példányainak s csak az sajnos, hogy az ennyire charakteristikus példányok nem gyakoriak. A vonalka-rajzolat az egész felületen egyenletesen van szétoszolva.

A 2. ábra a Milvus regalis leggyakrabban előforduló tojását mutatja. A folt idomú rajzolat a tojás hegyes végén csoportosult. A Buteo vulgarisnál is az ily rajzolatú tojás lévén a legközönségesebb, e rajzolat épen nem jellemző.

A 3. ábra egy ritkább példányt mutat, mely csekélyebb nagysága s igen finom vonalkákból alkotott rajzolata miatt a Milvus ater tojásaira emlékeztet. A rajzolat a tojás tompa végén van csoportosulva. A 2. teljes ellentéte.

A 4. ábra alatti példányt különös rajzolatánál fogva soroztam ide. Mészfehér alapon, több folt és petty között, egy a tojásnak csak egyik oldalára terjedő keskeny harántsávot visel.

Az 5. ábrán a halavány sárgásbarna foltok annyira terjedelmesek s szétmosódottak, hogy alapszín gyanánt lépnek fel. Ez okból e ritka példány a Buteo tojásaira emlékeztet.

A 6. ábrát gömbded idoma s zöldes-fehér alapszíne teszi nevezetessé. Előbbi tulajdonsága a Buteo vulgaris, az utóbbi a Milvus ater tojásait hozza emlékezetünkbe. Az ábrán látható nagy rozsdaszinű foltok a tojásnak csak egyik oldalán léptek fel, a tulsó oldal apróbb s kevesebb foltot visel. Ritka példány.

A 7. ábra egyike e faj legnagyobb tojásainak s teljesen elmosódott rajzolata legfölebb halavány felhőzet alakjában jelentkezik.

A 8. ábrát főkép abnormis alakja teszi feltünővé, rajzolata is sajátságos unicum a maga nemében.

---

download unter www.biologiezentrum.at

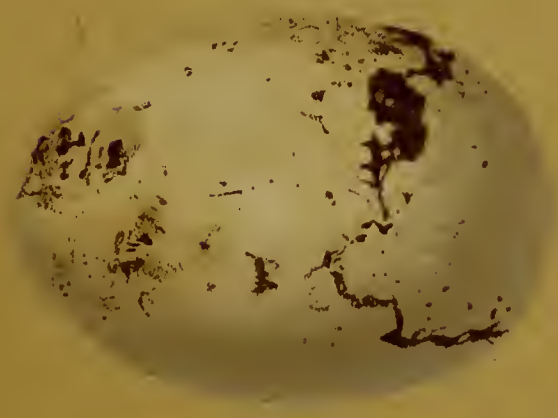

Eier von Milvus Regalis

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: Zeitschrift für die gesammte Ornithologie

Jahr/Year: 1884

Band/Volume: 1

Autor(en)/Author(s): Madarasz Julius von

Artikel/Article: Zur Fauna Carchas 50-61